

2. Про Національну поліцію [Електронний ресурс]: закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379). – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page>.
3. Петков С.В., Лошицький М.В., Манжула А.А. Науково-практичний коментар Закону України “Про національну поліцію”. - К.:, 2015. - 240 с.
4. Сервецький І.В., Дашко В.А. Науково-практичний коментар Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”. -3-тє вид., доп. -К, 2006-400 с.
5. Про Національну поліцію: Закон України, Положення про патрульну службу МВС: чинне законодавство. К.: ПАЛИВОДА А. В., 2015. 92 с. (станом на 07 серпня 2015 р.).
6. Сімейний кодекс України. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21–22. Ст. 135. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
7. Про охорону дитинства: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 30. Ст. 142. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> 4. Конвенція Організації Об’єднаних Націй про права дитини від 20 листопада 1989 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 5. Декларація прав дитини 1959 року. Організація Об’єднаних Націй. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_384
8. Про Національну поліцію: Науково-практичний коментар Закону України / кол. авт.; кер. авт. кол. Т. П. Мінка. Дніпро: ДДУВС, 2017. 480 с.

Борисенко Тетяна Василівна

викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УКРАЇНІ**

У зв’язку із військовим конфліктом, який зараз відбувається в нашій державі досить актуальними є питання, пов’язані із соціально-правовим захистом військовослужбовців Збройних сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, а також осіб, які у складі добровольчих формувань, беруть безпосередню участь в захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

З метою регулювання питань соціального та правового захисту військовослужбовців, їх конституційних прав і свобод, гарантій щодо їх реалізації в Україні склалася система нормативно-правових актів, різної юридичної сили. Нормативно-правові акти, з яких складається ця система можна поділити на певні рівні залежно від їх юридичної сили. Так перший рівень – конституційне регулювання (до якого відносяться Конституція України та конституційні закони); другий рівень – міжнародно-правове регулювання, до складу якого слід віднести усі міжнародні договори та угоди; третій рівень – законодавче регулювання і четвертий рівень – регулювання підзаконними нормативно-правовими актами.

Конституційне регулювання соціального захисту військовослужбовців здійснюється на основі ст. 17 Конституції України, яка визначає гарантії соціального та правового захисту військовослужбовців так «Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей» [1]. Оскільки, Конституція України має найвищу юридичну силу саме це конституційні положення виступає правовою основою для всіх інших законодавчих та підзаконних нормативних актів щодо соціально-правового захисту військовослужбовців.

Міжнародно-правове регулювання соціального та правового захисту військовослужбовців здійснюється на основі правових норм, що містяться у міжнародних договорах, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України і які, відповідно, є частиною національного законодавства України. При цьому немає значення чи міститься договір в одному, чи декількох пов’язаних між собою документах, а також не має значення його найменування. Він може носити назву «договір», або «угода», або «пакт», або «протокол» та ін. Більше того Закон України «Про міжнародні договори України» встановлює пріоритет норм міжнародного договору порівняно із внутрішнім законодавством України[2]. Так, у випадку якщо міжнародним договором, ратифікованим Україною, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовується правила міжнародного договору.

До міжнародно-правових актів, що закріплюють основні права військовослужбовців у період ведення бойових дій належать: Женевська конвенція про поліпшення участі поранених і хворих у діючій армії, Женевська конвенція про поліпшення участі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, із складу збройних сил на морі, Женевська конвенція про поводження з військовополоненим, Римський статут Міжнародного кримінального суду (прийнятий 17 липня 1998 р.) та інші. Ці міжнародно-правові акти містять правові норми, які визначають особливості забезпечення прав та соціального захисту військовослужбовців під

час ведення бойових дій, надають їм право на застосування зброї, захищають їх життя і права під час перебування у полоні, а також визначають відповідальність за вчинення військових злочинів [3, с. 37].

Не зважаючи на те, що норми Конституції України є нормами прямої дії, вони не можуть детально врегулювати всі аспекти соціального захисту військовослужбовців. Тому потребують своєї конкретизації і розвитку в законах, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України, наказах Міністерства оборони України та в інших нормативно-правових актах.

Основними нормативно-правовими актами України, що регламентують питання соціального захисту військовослужбовців, є:

- 1) Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»;
- 2) Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ»;
- 3) постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 728 «Про Порядок визначення розміру і надання військовослужбовцям та членам їх сімей грошової компенсації за належне їм для отримання житлове приміщення»;
- 4) постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2017 р. № 704 «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб»;
- 5) наказ Міністерства оборони України від 7 червня 2018 р. № 260 «Про затвердження порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим категоріям»;
- 6) наказ Міністерства оборони України від 31 липня 2018 р. № 380 «Про затвердження Інструкції з організації забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей жилими приміщеннями» та інші нормативно-правові акти.

Основним законодавчим актом, який регулює питання соціального та правового захисту військовослужбовців є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [4]. Цей закон регулює наступні питання забезпечення прав і свобод, соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей:

- 1) право військовослужбовці брати участь у виборах, бути обраними до рад всіх рівнів, брати участь у всеукраїнському і місцевих референдумах. Разом з тим, законом встановлено пряму заборону даній категорії осіб бути членами будь-яких політичних партій, організаційних рухів, організовувати і проводити страйки;
- 2) право на свободу наукової, технічної та художньої творчості;
- 3) державні гарантії матеріального та іншого забезпечення у розмірах, що стимулюють заінтересованість у військовій службі (а саме: грошове, речове забезпечення, тощо);
- 4) право військовослужбовців на відпочинок, а саме: тривалість робочого дня і розподіл службового часу:
- 5) забезпечення безоплатної медичної допомоги та санаторно-курортного лікування і відпочинку;
- 6) забезпечення військовослужбовців житловими приміщеннями;
- 7) право на отримання освіти;
- 8) пенсійне забезпечення військовослужбовців [4].

Чи не найактуальнішим питанням в сучасних умовах є призначення військовослужбовцю одноразової грошової допомоги у зв'язку з інвалідністю. Право на отримання одноразової грошової допомоги військовослужбовцю, якому встановлено інвалідність внаслідок виконання обов'язків військової служби при перебуванні в країнах, де велися бойові дії, регламентується ст. 16 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [4] і Порядком призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві [5].

Так, одноразова грошова допомога призначається у разі:

- 1) загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, пов'язаних з виконанням обов'язків військової служби;
- 2) смерті військовослужбовця, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження ним військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, нещасного випадку, пов'язаних із проходженням військової служби;
- 3) загибелі (смерті) військовозобов'язаного або резервіста, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, що настала під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві [5].

Розмір встановлюється у кратному розмірі до прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому вперше встановлено інвалідність. Граничний розмір

одноразової грошової допомоги не повинен перевищувати розміру допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста.

Не дивлячись на те, що вітчизняне законодавство містить досить велику кількість положення щодо соціально-правового захисту такої категорії громадян, які військовослужбовці та прирівняні до них особи, все ж таки дана сфера потребує реформування. Для вдалого реформування системи соціального захисту військовослужбовців Збройних сил України, нашій державі необхідно активно використовувати досвід країн західної Європи та Сполучених Штатів Америки, звертаючи увагу на особливості побудови як соціально-економічної, так і ідейно-емоційної складової системи. При цьому слід також враховувати особливості українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України прийнята Верховною Радою України на п'ятій сесії 28 червня 1996 року // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – С. 540.
3. Міжнародне гуманітарне право: Навчальний посібник / Під заг. ред. В.П. Базова. – К.: Варта, 2000. – 176 с.
4. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991 року № 2011. // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text>
5. Порядком призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві: Постанова Кабінету Міністрів України; Порядок, Перелік від 25.12.2013 № 975 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF#top>

Бубон Віталій Степанович
викладач Національної академії
Служби Безпеки України

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Досвід військової агресії якій почався 24 лютого 2022 року на території України підтверджує, що цілком благополучна держава за лічені дні може перетворитися на арену запеклої озброєної боротьби, опинитися у стані гуманітарної катастрофи.

В умовах зростання агресивності загроз воєнного характеру на всій території України, які переросли у повномасштабну війну, забезпечення безпеки держави та готовності сектору безпеки і оборони до відбиття воєнної агресії визнано основним стратегічним напрямом реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. Це вимагає пошуку ефективних шляхів та механізмів забезпечення її відповідного рівня.

До завдань Служби безпеки України входить попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України, Європи та всього світу.

Всі ці завдання виконуються військовослужбовцями Служби безпеки України як в мирний час, так і під час виконання оперативно-службових завдань в умовах бойових дій. Тобто, під впливом значних психічних та фізичних навантажень.

При виконанні бойових завдань військовослужбовець змушений годинами, днями, а іноді й тижнями витримувати граничне нервове і фізичне напруження: йому доводиться пересуватися десятки кілометрів пригнувшись, крадучись, переповзати і долати перешкоди і перепони, стійко переносити холод, спеку, голод, спрагу, негоду і відсутність сну, швидко пристосовуватися до незгод і задовольнятися максимально короткими термінами відпочинку. Найчастіше боєць змушений швидко перелаштовуватися від одного виду дій до іншого, переходячи від нерухомих положень до швидкого бігу, від швидкої перебіжки або стрімкого подолання перешкод до моментальної зупинки, "завмираючи" в положенні лежачи, присівши або стоячи. У рукопашній сутичці, в боротьбі з противником зі зброєю або без зброї, при зв'язуванні і доставці полоненого боєць зобов'язаний діяти швидко, сміливо, зухвало, із застосуванням великої, фізичної сили. Під час нічних дій обстановка вимагає від бійця тонкої м'язового почуття і дотику, витонченості слухового і зорового сприйняття. Таким чином, військовослужбовець повинен володіти добре розвиненими фізичними та вольовими якостями, відмінним станом здоров'я і різнобічним фізичним розвитком.

Спеціальна фізична підготовка і тренування бійця повинне проводитися систематично і безперервно в ході навчально-бойової підготовки, в діючих частинах після виконання бойових завдань, в перервах між